

Олександр Юрійович БОБЛОВСЬКИЙ

доцент, кандидат філософських наук, доцент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського

господарства імені Петра Василенка

ORCID ID: 0000-0002-1427-3267

E-mail: boblovskyi@khntusg.info

**АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ЗАПОРУКА ПІДГОТОВКИ
ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ**

Бобловський, О. Ю. Академічна доброчесність – запорука підготовки висококваліфікованих фахівців / Олександр Юрійович Бобловський // Український журнал прикладної економіки. – 2021. – Том 6. – № 1. – С. 44-50. – ISSN 2415-8453.

Анотація

В статті розглянуто питання академічної доброчесності в університеті. Проаналізовано витоки недоброчесності починаючи із шкільної парти і закінчуючи закладами вищої освіти. Встановлено, що надмірна завантаженість учнів підштовхує їх до використання мережі Internet, не тільки як джерела знань, а й як до джерела готових робіт, які видаються за власні напрацювання. Приведено права і обов'язки кожного учасника освітнього процесу в сфері дотримання вимог академічної доброчесності. Академічну доброчесність потрібно формувати з початку навчання в університеті й дотримуватись її принципів впродовж усього періоду навчання. Для цього служать документи, які прийнято в ХНТУСГ. Це дозволить не тільки підготувати висококваліфікованого фахівця, але й сформуванати високосвідомого члена суспільства.

Ключові слова: академічна доброчесність, університет, Кодекс честі університету, професійна діяльність, висококваліфіковані фахівці.

Oleksandr BOBLOVSKYI

Associate Professor, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of the Department of Organization of Production, Business and Management

**ACADEMIC INTEGRITY – A GUARANTEE OF TRAINING HIGHLY QUALIFIED
PROFESSIONALS**

Abstract

The article considers the issue of academic integrity at the university. The origins of dishonesty starting from the school desk and ending with higher education institutions are analyzed. It is established that excessive workload of students pushes them to use the Internet, not only as a source of knowledge, but also as a source of finished work, which is published as their own work. It is stated that the basic principles of academic integrity are honesty, trust, justice, respect, responsibility, courage, which must be followed by all participants in the educational process. The main violations of academic integrity are: in the field of educational activities - extortion or provocation of money, gifts, personal services in various forms of student assessment, lack of fair evaluation of plagiarized educational and qualification work, performance for payment of such work to order, forced purchase of educational and methodical literature, underestimation of grades and coercion to additional educational services and consultations, updating of equipment at the expense of students or purchase by students of various consumables, stationery; in the field of scientific research – preparation and publication of scientific, educational and methodical texts with the help of plagiarism; falsification of experimental data underlying scientific publications;

---

inclusion in the list of authors of persons who did not make a proper contribution to the results; approval of research or dissertations on topics that have no scientific, practical, social and other significance; providing positive reviews and feedback on works that, according to their scientific results, do not deserve it; obtaining unjustified preferences in the provision of scientific and educational grants; misuse of his official position. The rights and responsibilities of each participant in the educational process in the field of compliance with the requirements of academic integrity are given. Virtue in the modern civilized world is the cornerstone that forms the foundation of the inner harmony of man, the stability of his character and the consistency of the moral image. Higher education through teaching and research actually binds this foundation with elements of academic integrity. Academic integrity must be formed from the beginning of university studies and adhere to its principles throughout the period of study. For this purpose, the documents adopted by the KhNTUSG – the Code of Honor and the Regulations on Academic Integrity of Participants in the Educational Process, and the Ethics and Professional Commission and the Commission on Academic Integrity are created. This will not only train a highly qualified specialist, but also form a highly conscious member of society.

Keywords: *academic integrity, university, University honor code, professional activity, highly qualified specialists.*

JEL classification: B40

Вступ

Доброчесність є філософською, а точніше, етичною категорією, під якою розуміється дотримання людиною усіх правил етики та бажання робити якісь вчинки на користь інших людей, задля суспільства [4]. А це вимагає від усіх, а особливо від здобувачів вищої освіти усіх рівнів, розуміння важливості дотримання доброчесності в цілому, і, академічної, зокрема. Адже людина з вищою освітою повинна мати всі чесноти, щоб впроваджувати і підтримувати їх у будь-якому місці та сфері своєї діяльності. Сучасний етап розвитку комп'ютерних технологій розкрив широкі можливості вільного доступу до інформації, її використання та поширення, ознайомлення викладачів, науковців та студентів з поглядами інших авторів, їх роботами тощо. Водночас, на цьому фоні в освітньо-науковому просторі з'явилися й негативні аспекти – прояви нечесності та шахрайства, несанкціоноване використання чужої праці та інше, тобто академічної недоброчесності [1]. Завданням кожного навчального закладу, починаючи з дитячого садочка і закінчуючи університетом є формування у суспільстві чітких принципів справедливості, чесності, відповідальності за прийняті рішення та здійснені вчинки.

Питанням дослідження академічної доброчесності присвячені роботи багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених, зокрема Д.Л. Мак-Кейба, Л.К. Тревіно, М. Чайковської, М. Фрімана, К. Афанасьєвої, А. Артюхова, В. Стасенка, Т. Фінікова та інших.

Мета та завдання статті

Визначити витоки порушення академічної доброчесності та запропонувати можливі шляхи їх подолання.

Вклад основного матеріалу дослідження

На сьогоднішній день у суспільстві сформувалося байдуже ставлення до академічної доброчесності, тобто більшість людей вважають, що вона не є обов'язковою в багатьох сферах діяльності. І її прояви ми бачимо в освіті, науці, медицині та інших галузях діяльності. В Законі України «Про освіту» [6] (стаття 42) дано визначення: «Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». Основними принципами академічної

доброчесності є чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність, яких повинні дотримуватись усі учасники освітнього процесу. З боку педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників доброчесність це:

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;

об'єктивне оцінювання результатів навчання [6].

Але й з боку здобувачів вищої освіти дотримання академічної доброчесності вимагає:

самостійного виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Особливого розквіту академічна недоброчесність набула в науці та освіті. Починаючи із шкільної парти, ми бачимо, що багато вчителів формально відносяться до представлення рефератів, різноманітних проектів, «самостійних» робіт, закачаних з мережі Internet, навіть не прочитаних та виправлених. Це приводить до формування звички видавати чужі роботи за власні й отримувати за це високі оцінки. Але в багатьох випадках на таку фальсифікацію підштовхує величезна купа завдань, які вимагають терміновості.

Опитування школярів 6-х класів однієї з шкіл м. Харків показало що майже кожного тижня їм потрібно підготувати і здати від 3-х до 5-ти самостійних робіт з різних дисциплін, не рахуючи домашніх завдань. Ці роботи мають підвищувати рівень знань школярів, а насправді вони стають джерелом підвищення оцінок, а користі не приносять ніякої. А в старших класах ця кількість зростає. Тому школярі й шукають легкі шляхи виконання завдань звертаючись до мережі Internet та подаючи скачані роботи як свої власні. При цьому вони не задумуються, що завдання виконане самостійно дає значно кращі результати в плані набуття знань і навичок, а також привчає відповідально відноситись до виконання отриманих завдань, а основне – формує звичку шукати необхідну інформацію, аналізувати її та робити відповідні висновки. Отже можна сказати, що витоками академічної недоброчесності є брак часу, нерозуміння важливості предмету, непрофесійне викладення предмету або банальна лінь.

Компетентності студентів з академічної доброчесності слід закладати з першого дня занять в університеті, що убезпечить їх від проявів академічної нечесності, привчати першокурсників до самостійної роботи, роз'яснювати основні положення академічної доброчесності та інформувати їх щодо основних цінностей університету й пріоритетності індивідуальних інтересів здобувачів вищої освіти. Вступивши до університету студент-першокурсник хоче пізнати щось нове, опанувати нові знання, набути нових навичок і компетенцій, щоб з їх допомогою стати конкурентоздатним на ринку праці та врешті-решт отримати фінансову свободу. При цьому вчорашні школярі навіть не задумуються над тим, що отримання нових знань – складна, наполеглива праця. Вони не розуміють, що для досягнення мети потрібно змінювати відношення до навчання – тобто не продовжувати качати «самостійні» роботи з мережі Internet та

видавати їх за власні, а розбиратись з питаннями, проводити певні дослідження, консультиватись з викладачами, а потім видавати результат – виконану роботу. І така ситуація влаштовує деяких викладачів вищої школи, тому що дозволяє «засікти» таких недоброчесних студентів і в подальшому мати з них неправомірну вигоду, виконуючи замість них курсові проекти, контрольні та кваліфікаційні роботи.

Крім того, Т Фініков, проаналізувавши велику кількість публікацій, звернув увагу на чисельні порушення академічної доброчесності, які присутні в діяльності українських викладачів та науковців. В сфері навчальної діяльності основними з них є: вимагання або провокування отримання грошей, подарунків, особистих послуг при різних формах оцінювання студентів, відсутність за оплату справедливої оцінки виконаних за допомоги плагіату навчальних та кваліфікаційних робіт, виконання за оплату таких робіт на замовлення, примусова купівля навчальної та методичної літератури, занижування оцінок та примус до додаткових навчальних послуг та консультацій, оновлення за рахунок студентів обладнання або купівля студентами різноманітних витратних матеріалів, канцелярських товарів. В свою чергу, в сфері наукового дослідження це: підготовка та публікація наукових, навчальних та методичних текстів за допомогою плагіату; фальсифікація експериментальних даних, покладених в основу наукових публікацій; включення до переліку авторів осіб, які не внесли належного вкладу в отримання результатів; схвалення досліджень або дисертаційних робіт по темах, що не мають наукового, практичного, соціального та іншого значення; надання позитивних рецензій та відгуків на роботи, які за своїми науковими результатами на це не заслуговують; отримання невинуватених преференцій при наданні наукових та освітніх грантів; неправомірне використання свого службового положення [9, с. 21-22].

Для запобігання проявів таких фактів, на наш погляд, потрібно ще на першому курсі знайомити студентів з принципами академічної доброчесності, правилами цитування літературних джерел, аналізом літератури з подальшими висновками та іншим. Це дозволить сформувати у студентів аналітичний погляд на інформацію, привчить правильно розуміти ідеї, а згодом і продукувати їх з метою впровадження нового у сферу своєї діяльності. А для університету конче потрібно сформувати таку корпоративну культуру, яка б не давала місця проявам негативних явищ.

Доброчесність – це одна із ланок гармонійно розвиненої особистості, тобто це результат розвитку гарного виховання та становлення особистості. Доброчесність в сучасному цивілізованому світі є тим наріжним каменем, який складає фундамент внутрішньої гармонії людини, стійкість її характеру та послідовність морального образу. Вища освіта через навчання і дослідження фактично скріплює цей фундамент елементами академічної доброчесності, які покликані виховувати інтелектуальну гідність і повагу до різноманіття думок та ідей, реалізуючи тим самим свою соціальну місію [8].

Поняття «академічна доброчесність» стосується як внутрішньої культури окремої особистості, так і загальної корпоративної культури вищого навчального закладу [8]. Сьогоднішні тенденції чітко окреслюють потребу сучасного університету опікуватись не лише питаннями створення корпоративного іміджу, але й формуванням етичних цінностей, академічної культури та налагодження міжособистісних та професійних взаємин у колективі [1]. Від якості освіти в Україні, й вищої зокрема, залежать позитивні системні перетворення у сучасному «суспільстві знань», визнання дипломів українських університетів на європейському та світовому рівнях, підвищення конкурентоспроможності випускників вищих навчальних закладів тощо [3]. І не останню роль в цьому відіграє дотримання етичних стандартів, що є неодмінною умовою підвищення якості освіти. В свою чергу, проникнення принципів академічної доброчесності в освітні заклади слугує передумовою розбудови активної громадянської культури в суспільстві в цілому.

У Рекомендаціях щодо забезпечення принципів академічної доброчесності Міністерства освіти і науки України [7], визначено що Кодекс честі університету є формою

інституціоналізації його системи цінностей, окреслення етичної моделі поведінки й діяльності кожного члена академічної громади, фіксації механізмів боротьби зі списуванням, плагіатом та іншими видами академічної недоброчесності. Це є нормативний документ, виконання положень якого є обов'язковим і корисним як для студентів, аспірантів, так і для викладачів, адміністраторів та інших працівників університету [7]. За своїм змістом, Кодекс честі – це єдина система етичних правил для всієї академічної громади – для викладачів і студентів. Знання всіх правил гри створює умови, коли студент вчиться бути самостійним й ініціативним, бо розуміє, що саме етичні норми, а не адміністрація, визначають його можливості, обов'язки й права. Мета Кодексу честі – чітко прописати й довести до відома усіх, хто працює і навчається в університеті інформацію: 1) про цінності, які сповідує академічна громада університету, й які визначають її ідентичність, 2) про прояви академічної недоброчесності та критерії їх визначення, 3) про покарання, передбачені за порушення Кодексу честі університету [7].

Для формування та дотримання академічної доброчесності ще в 2013 році у Харківському національному технічному університеті сільського господарства імені Петра Василенка на основі Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про захист суспільної моралі», «Про засади протидії та запобігання корупції», Статуту університету з урахуванням сучасного українського та міжнародного досвіду був розроблений та затверджений Кодекс честі ХНТУСГ. Він покликаний сприяти створенню середовища, яке б забезпечувало виконання своїх обов'язків усіма учасниками освітнього процесу та встановлював етичні норми та правила взаємовідносин між ними.

Також у 2017 році була створена етично-фахова комісія, основним завданням якої є розгляд звернень, скарг і повідомлень студентів та науково-педагогічних працівників університету та інших зацікавлених сторін щодо різних аспектів освітнього та виховного процесів (у тому числі необ'єктивного оцінювання знань студентів), вживання заходів щодо їх усунення відповідно до чинного законодавства та профілактична робота спільно з органами студентського самоврядування. У 2020 році на основі пропозицій працівників й студентів університету переглянуто та суттєво доопрацьовано Кодекс честі Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка [2] та прийнято «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу» [4]. У цих документах на основі статті 42 Закону України «Про освіту» [6] чітко визначені принципи, якими повинні керуватись у своїй діяльності учасники освітнього процесу, а саме: законність, взаємна довіра, чесність та порядність, справедливість та об'єктивність, компетентність та професіоналізм, відповідальність, партнерство і взаємодопомога, взаємоповага, прозорість, безпека й добробут, толерантність, особистий приклад, сміливість, шанобливість, та регламентовані взаємовідносини між ними [2]. Також визначено, що кожен учасник освітнього процесу повинен сприяти формуванню та поширенню позитивного іміджу університету, зберігати та примножувати традиції університету, підвищувати його престиж власними досягненнями, раціонально та дбайливо використовувати матеріально-технічну базу університету та нести адміністративну та дисциплінарну відповідальність за порушення принципів і правил академічної доброчесності [4]. Але кожен учасник освітнього процесу має право ознайомлюватись з усіма матеріалами перевірки фактів порушення академічної доброчесності, подавати до них зауваження, надавати усні та письмові пояснення або відмовитись від надання їх, брати участь у дослідженні доказів порушення академічної доброчесності, знати про дату, час і місце та бути присутнім під час розгляду питання про встановлення факту порушення академічної доброчесності. У разі незгоди з рішенням комісії з питань академічної доброчесності учасник освітнього процесу має право оскаржити його в органі, уповноваженому розглядати апеляції або в суді. Для виконання норм «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу» [4] в університеті створено Комісію з питань академічної доброчесності.

На основі цих документів університет прагне створити таку атмосферу, яка б сприяла навчанню та роботі, обміну знаннями та досвідом, впровадженню в освітній процес сучасних технологій навчання, підвищенню ролі виховання, інтелектуальному розвитку науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти, впровадженню та розвитку корпоративної культури. Усе це, на наш погляд, буде формувати позитивний імідж університету як серед молоді, так і серед роботодавців аграрного сектору економіки України.

Саме ці документи і є інструментом запобігання академічній недоброчесності в університеті.

Висновки та перспективи подальших розвідок

На сьогодні університети повинні не тільки готувати висококваліфікованих фахівців для різних галузей економіки України, але й сприяти формуванню у здобувачів вищої освіти моральних й етичних цінностей, які згодом вони будуть розповсюджувати у суспільстві. Для цього необхідно значну увагу приділяти удосконаленню корпоративних взаємовідносин. Основними цінностями «здорової» академічної спільноти повинні стати принципи академічної доброчесності, а саме чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність. Від них залежить ефективність підготовки здобувачів усіх рівнів освіти та якість проведення наукових досліджень. Морально-етичні принципи, які сповідають заклади вищої освіти, суттєво впливатимуть не лише на освітньо-науковий розвиток навчальних закладів, але і допоможуть утвердити та закріпити моральні та етичні підвалини суспільства взагалі.

Створення атмосфери доброзичливості та академічної доброчесності в університеті вимагає формування відповідної корпоративної культури закладу вищої освіти, а також ознайомлення студентів молодших курсів з основними принципами і правилами академічної доброчесності та використання їх впродовж всього періоду навчання і подальшої професійної діяльності.

Список літератури

1. Батечко Н., Дурдас А. Академічна доброчесність в контексті європейських практик: досвід Франції. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика (Серія: педагогічні науки)*/ Випуск №3 (60), 2019. С. 88-94.
2. Кодекс честі Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Затверджений 14 травня 2020 р. (Протокол засідання вченої ради ХНТУСГ № 8.)/ URL: <http://khntusg.com.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodeks-chesti-harkivskogo-nacionalnogo-tehnichnogo-universitetu-sil'skogo-gospodarstva-imeni-petra-vasilenka.pdf>
3. Кравченко О.П. Етичні стандарти академічного середовища: європейські та світові практики – URL: <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/4481/6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу. Затверджений 30 січня 2020 р. Протокол засідання вченої ради ХНТУСГ №6. – [електронний ресурс] <http://khntusg.com.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennja-pro-akademichnu-dobrochesnist-uchasnikiv-osvitnogo-procesu.pdf>
5. Поняття доброчесності в етиці. URL: <http://www.etica.in.ua/ponyattya-dobrochesnosti-v-etitsi/>
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/term/2145-19>

7. Рекомендації щодо забезпечення принципів академічної доброчесності Міністерства освіти і науки України. / Укладачі: підкомісія 303 «Академічна доброчесність» / 2016 р. 24 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/akdo/nodo/n3.pdf>
8. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти. 2017. URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930>
9. Фініков Т. Академічна доброчесність: глобальний контекст та національна потреба. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. За заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова. К.: Таксон, 2016. 234 с.

References

1. Batechko N., Durdas A. (2019) «Academic integrity in the context of European practices: the experience of France». Neperervna profesijna osvita: teoriia i praktyka (Serii: pedahohichni nauky). Issue 3 (60), pp. 88-94.
2. Kodeks chesti Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka. (2020). [Code of Honor of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture]. Available at: <http://khntusg.com.ua/wp-content/uploads/2020/06/kodeks-chesti-harkivskogo-nacionalnogo-tehnichnoho-universytetu-sil'skogo-gospodarstva-imeni-petra-vasilenka.pdf>.
3. Kravchenko O.P. (2018) Etychni standarty akademichnoho seredovyscha: ievropejs'ki ta svitovi praktyky [Ethical standards of the academic environment: European and world practices] – Available at : <http://ephsheir.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/4481/6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Polozhennia pro akademichnu dobrochesnist' uchasnykiv osvitn'oho protsesu (2020) [Regulations on the academic integrity of participants in the educational process]. Available at : <http://khntusg.com.ua/wp-content/uploads/2020/03/polozhennja-pro-akademichnu-dobrochesnist-uchasnykiv-osvitnogo-procesu.pdf>.
5. Poniattia dobrochesnosti v etytsi (2016) [The concept of integrity in ethics]. Available at : <http://www.etica.in.ua/ponyattia-dobrochesnosti-v-etitsi/>.
6. Pro osvitu (2017) [About education]: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. Available at : <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/term/2145-19>.
7. Rekomendatsii schodo zabezpechennia pryntsyviv akademichnoi dobrochesnosti Ministerstva osvity i nauky Ukrainy (2016). [Recommendations for ensuring the principles of academic integrity of the Ministry of Education and Science of Ukraine] / Ukladachi: pidkomisiia 303 «Akademichna dobrochesnist'» / 24 p. Available at : <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/akdo/nodo/n3.pdf>.
8. Satsyk V. Akademichna dobrochesnist': mifichna kontseptsiia chy diievij instrument zabezpechennia iakosti vyschoi osvity (2017). [Academic integrity: a mythical concept or an effective tool for ensuring the quality of higher education]. Available at : <http://education-ua.org/ua/articles/930>.
9. Finikov T. Akademichna dobrochesnist': hlobal'nyj kontekst ta natsional'na potreba (2016). [Academic integrity: global context and national need]/ Akademichna chesnist' iak osnova staloho rozvytku universytetu [Academic honesty as the basis of sustainable university development]. Za zah. red. T.V. Finikova, A.Ye. Artiukhova. Kyiv. Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2020 р.